

Mag. Marjeta Šifrer, Osnovna šola Naklo

SREDOZEMLJE – PROSTOR SODELOVANJA IN NASPROTIJ MED KULTURAMI: ARABSKA DRŽAVA IN KULTURA

UVOD

Temo, Sredozemlje – prostor sodelovanja in nasprotij med kulturami – sem se odločila predstaviti učencem s pomočjo računalnika in spleta. Predstavila bom primer učne ure na temo Arabci. Odločila sem se za uporabo interaktivnega e-učbenika, Raziskujem preteklost 7. Ljubljana: Rokus Klett, 2010, (delovna verzija). Ker pa imajo učenci učbenike Stari in srednji vek (Koraki v času), sem se odločila uporabiti oba učbenika in ju aktivno vključiti v pouk.

Menim, da je pomembno, da tudi pri zgodovini uporabljamo nove tehnologije pri podajanju določenih zgodovinskih vsebin, vendar s tem pretiravati ne smemo. Aktivne učne oblike in metode pouka ter uporaba novih tehnologij prikaz preteklih dogodkov še poglobijo in omogočajo boljše možnosti za doseganje učnih ciljev po posodobljenem učnem načrtu. Prvi del pouka je potekal frontalno, sledilo je delo s pomočjo spleta in računalnika ter z aktivno uporabo učbenika in na koncu je znova sledila frontalna oblika pouka, ko smo z učenci preverili rešitve v delovnem zvezku.

PRIPRAVA NA POUK

V nadaljevanju je predstavljena shema načrtovanja obravnave učnega sklopa Stičišče civilizacij: Franki, Arabci in Bizanc teme Sredozemlje – prostor sodelovanja in nasprotij med kulturami.

Širša tema iz učnega načrta za osnovne šole : Sredozemlje – prostor sodelovanja in nasprotij med kulturami
Učni sklop (zajema eno ali več učnih ur): Stičišče civilizacij: Franki, Arabci, Bizanc
Učni problem ali ključno vprašanje: Kako sta se širila arabska država in islam (1 ura)
Operativni cilji iz učnega načrta za osnovno šolo: • učenci opišejo temeljne značilnosti arabske kulture, • analizirajo vzroke konfliktov Evrope z arabskim svetom /.../, • razložijo in opišejo osnovne kulturne razlike med vzhodno in zahodno kulturo. Procesni cilji: • učenci razvijajo spretnosti časovne in prostorske predstavljivosti, • razvijajo spretnosti zbiranja in izbiranja informacij in dokazov iz različnih zgodovinskih virov in literature iz različnih medijev, • razvijajo zmožnost analize, sinteze in interpretacije uporabnih in verodostojnih informacij in dokazov iz različnih zgodovinskih virov in literature, • razvijajo zmožnost kritične presoje zgodovinskih dogodkov, pojavov in procesov na podlagi večperspektivnih zgodovinskih virov in literature, • razvijajo spretnost različnih oblik komunikacije (ustno, pisno, grafično, ilustrativno, z IT).
Standardi znanja iz učnega načrta: • učenci opišejo temeljne značilnosti frankovske, <u>arabske</u> in bizantinske kulture, • analizirajo vzroke konfliktov Evrope z arabskim svetom, • razložijo in opišejo osnovne kulturne razlike med Vzhodno in Zahodno Evropo.

Pričakovani dosežki/rezultati: Učenci opišejo in se seznani s temeljnimi značilnostmi arabske kulture, kot so vera, način življenja, dosežki znanosti in umetnosti.
Medpredmetne povezave: IT
Didaktični pristopi: • aktivne učne oblike, • aktivne učne metode, • interaktivni pouk, • uporaba novih tehnologij.
(Samo)refleksija učenca: Učencem se zdi ta način usvajanja novega znanja zelo zanimiv, saj so pri delu ves čas zelo aktivni in si podatke bolj vtisnejo v spomin. Učenci, ki jih ta tematika bolj zanima, pa tudi še sami doma pogledajo na spletno stran.
Potek učnega procesa: V uvodu predstavimo novo temo in si ogledamo zemljevid. Sledi glavni del, ko učencem razložim novo snov. V zaključnem delu ponovimo novousvojeno snov, in sicer rešimo naloge v delovnem zvezku.

IZVEDBA UČNE URE

Za uvodno motivacijo učencem preberem zgodbo iz knjige Tisoč in ena noč ali pa jim predvajam kratek risani film o Aladinu.¹ Z učenci se pogovorimo o izvoru naslova knjige Tisoč in ena noč ter o zgodovinskih okoliščinah, v katerih so zgodbe nastale. V primeru ogleda risane filma pa se z učenci pogovorimo o imenu glavnega junaka, kje je nastala zgodba, o čem govori ...

Učenci tako spoznajo okvirno pripoved zbirke zgodb Tisoč in ena noč, ki govori o Šeherezadi, vezirjevi hčeri, ki si vsako noč s pripovedovanjem zgodb za en dan podaljša življenje. Sultan Šahrijar je besen zaradi ženske nezvestobe, zato objavi, da bo vsako ženo po poročni noči dal usmrtiti. Šeherezada se prostovoljno poroči z njim, v sultanu pa vsako noč z nedokončano zgodbo, ko je junak v smrtni nevarnosti ali ima druge težave, zbudi tako radovednost, da jo pusti živeti. Zbirka vključuje njene zgodbe. Po tisoč in eni noči Šeherezada prosi za milost in sultan se je usmili. Tako živita srečno do konca svojih dni kot kralj in kraljica s svojimi tremi otroki. Nekatere izdaje vsebujejo le nekaj sto noči, druge pa tudi tisoč eno ali več. Zgodbe vključujejo zgodovinske povesti, ljubezenske zgodbe, tragedije, komedije, pesmi in burleske. Številne od njih prikazujejo legendarne kraje, ki so pomešani z resničnimi ljudmi in geografskimi značilnostmi, ki so pogosto izmišljeni. Učenci primerjajo literarne izmišljene like in dogodke z resničnimi zgodovinskimi osebnostmi in dogodki. Posamezne glavne osebe so zgodovinske, kot je npr. kalif Harun al Rašid, njegov vezir Ja'far al Barmaki in pesnik Abu Nuvas. Včasih o junaku Šeherezadine zgodbe pripoveduje drug lik, znotraj te zgodbe pa je lahko še kakšna vložena zgodba, zaradi česar je ta pripoved bogato večplastna. Različne verzije tega dela imajo različne podrobnosti o pomilostitvi Šeherezade, vendar se v vseh konča s kraljevo pomilostitvijo žene.²

Po uvodnem delu sledi obravnava nove teme Arabska država in nova vera islam. Obravnava temelji na delu z učbenikom Stari in srednji vek (Koraki v času, DZS). Učenci preberejo besedilo, ki piše o zgodovini arabske kulture, podčrtajo ključne besede in bistvene ugotovitve zapišejo v zvezke. Bistvene ugotovitve o začetkih arabske kulture so:

- Sušna pokrajina, redke oaze s talno vodo.
- Beduinska arabska plemena pastirjev so gojila ovce in kamele.
- V redkih mestih ob oazah je cvetela trgovina.

Značilnosti delovanja preroka Mohameda in nove religije islama obravnavamo s pomočjo e-učbenika Raziskujem preteklost (Rokus), ki ga projiciramo na platno. Učenci ključne besede in pojme zapišejo v zvezke, vključujejo pa naslednje ugotovitve:

- Meka – trgovsko in versko središče.
- Trgovec Mohamed oznanja novo vero v enega boga Alaha in vdanost v božjo voljo, islam.
- Leta 622 pobegne v kraj Medina – dogodek se imenuje hidžra.

¹ Knjiga Tisoč in ena noč je dostopna na <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:doc-PF3KNE54>, risani film o Aladinu pa na <http://www.youtube.com/watch?v=LY948i7s11w> (dostop: 21. 2. 2012).

² http://sl.wikipedia.org/wiki/Tiso%C4%8D_in_ena_noc (dostop: 21. 2. 2012)

- Mohamedov nauk se hitro širi po vsej Arabiji, tudi z vojno – džihad.
- Islamski verski nauk je zapisan v sveti knjigi – koran.

Učno snov o arabskih osvajanjih obravnavamo s pomočjo analize zemljevida arabskih osvajanj ter besedila in zgodovinskih virov v učbeniku Stari in srednji vek (Koraki v času, DZS). Učenci si ključne ugotovitve zapišejo v zvezke, nanašajo pa se na:

- Po Mohamedovi smrti vero širijo njegovi nasledniki, kalifi.
- Osvojili so severno Afriko in današnjo Španijo.
- Arabska osvajanja je zaustavila šele frankovska vojska v današnji Franciji.

Arabsko in islamsko kulturo obravnavamo s pomočjo e-učbenika Raziskujem preteklost (Rokus). Z analizo e-gradiva skupaj poiščemo ključne ugotovitve, ki jih nato učenci zapišejo v zvezke. Učenci s pomočjo e-gradiva sklepajo tudi o pomenu arabske kulture za današnji čas. Ključni poudarki, ki jih učenci zapišejo v zvezke so:

- Arabci so bili odlični gradbeniki, prevajalci in knjižničarji, strokovnjaki za astronomijo, medicino in matematiko, pisali so zgodovinopisna dela.
- Danes uporabljamo arabske številke, zelo poznane pa so tudi pripovedke Tisoč in ena noč (npr. Aladin, Sinbad, itd.).

V zaključnem delu učne ure učno snov ponovimo in utrdimo, tako da učenci rešijo naloge v delovnem zvezku Raziskujem preteklost (Rokus) na str. 98, 99.

SKLEP

Izbirno temo, Sredozemlje – prostor sodelovanja in nasprotij med kulturami sem se odločila predstaviti učencem s pomočjo računalnika in spleta. Predstavila sem primer učne ure za učni sklop Stičišča kultur: Franki, Arabci, Bizanci, in sicer za učni problem Arabci. Odločila sem se za uporabo interaktivnega e-učbenika, Raziskujem preteklost 7. Ljubljana: Rokus Klett, 2010, (delovna verzija). Ker pa imajo učenci učbenike Stari in srednji vek (Koraki v času), sem se odločila uporabiti oba učbenika in ju aktivno vključiti v pouk.

Za uvodno motivacijo smo uporabili zgodbo iz knjige Tisoč in ena noč, lahko pa bi učencem predvajala risani film Aladin ali kakega drugega glede na zanimanje in želje učencev. Na zemljevidu smo si pogledali, kje je danes arabska država. Sledil je glavni del, ko sem učencem razložila novo učno snov. Razlaga je potekala frontalno, ob aktivni uporabi obeh učbenikov, in sicer e-učbenika Raziskujem preteklost in učbenika Koraki v času – Stari in srednji vek. Učencem sem projicirala na platno stran 137 iz e-učbenika Raziskujem preteklost (Rokus), ki govori o preroku Mohamedu, skupaj smo prebrali besedilo. Nato so zapisali ključne besede in pojme o življenju Mohameda v zvezke. V sklepnem delu smo ponovili novousvojen učno snov, in sicer smo rešili naloge v delovnem zvezku. Rešitve sem jim projicirala na platno; uporabila sem e-priročnik Raziskujem preteklost (Rokus) z rešitvami nalog v delovnem zvezku.

Menim, da je pomembno, da tudi pri obravnavi določenih zgodovinskih vsebin uporabljamo nove tehnologije. Aktivne učne oblike in metode pouka ter uporaba novih tehnologij, prikaz preteklih dogodkov še poglobijo in omogočajo boljše možnosti za doseganje ciljev.

Učencem se zdi ta način usvajanja novega znanja zelo zanimiv, saj so pri delu ves čas zelo aktivni, kar poveča razumevanje učne snovi.

VIRI IN LITERATURA

Razpotnik, J., Snoj, D. (2009): Raziskujem preteklost 7. Učbenik za 7. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus Klett.

Razpotnik, J., Snoj, D. (2009): Raziskujem preteklost 7. Delovni zvezek za 7. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus Klett.

E-učbenik, Raziskujem preteklost 7. Ljubljana: Rokus Klett, 2010, (delovna verzija).

Janša Zorn, O., Mihelič, D. (2005): Stari in srednji vek. Koraki v času. Učbenik za 7. razred osnovne šole. Program osnovna šola. Zgodovina. Učni načrt. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo, 2011.

POVZETEK

Uporaba novih tehnologij pri zgodovini predstavlja pomembno novost pri obravnavi učnih vsebin. Ure, načrtovane s pomočjo IT-ja, zahtevajo aktivno delo učitelja in učenca. V članku je predstavljen primer dobre prakse Arabska država in kultura. Tema je obdelana z aktivno uporabo dveh učbenikov, in sicer e-učbenika Raziskujem preteklost in učbenika Koraki v času – Stari in srednji vek.
